

WYDŁO WYDŁO

LEIDŽIA LTSR NACIONALINIO PARKO DIREKCIJA

Leidžiamas nuo 1984 m.

1984 m. birželio 8 d.

Parko taryba rekomenduoja

Pagal Lietuvos TSR nacinalinio parko nuostatus parko kūrimo ir tvarkymo klausimus svarsto ir pasiūlymus Valstybiniam gamtos apsaugos komitetui teikia iš mokslinių, kultūrinių ir ūkinų įstaigų bei organizacijų atstovų sudaryta tarpžinybinė mokslinė techninė taryba. LTSR nacionalinio parko tarpžinybinė mokslinė techninė taryba Gamtos apsaugos komiteto įsakymu patvirtinta 1975 m. sausio 14 d. Ją sudaro Mokslo Akademijos institutų, aukštųjų mokyklų, respublikos ministerijų ir žinybų, Ignalinos, Švenčionių ir Utenos rajonų įstaigu specialistai. Tarybai pavesta reguliarai svarstyti principinius nacionalinio parko projektavimo, tvarkymo ir darbu eigos klausimus, koordinuoti tarpžinybius reikalus, iškilusius tvarkant parką.

Pirmasis Tarybos posėdis įvyko 1975 m. sausio 29 d. Jame buvo aptarti nacionalinio parko planavimo schemas klausimai (pranešėjas V. Stauskas), apsvarstytais parko direkcijos nuostatų projektas (pranešėjas — šio straipsnio autorius), numatyta rengti monografiją apie nacionalinių parkų. Taip pat metalas taryba dar rinkosi i Ignaliną svarstyti patikslintos parko planavimo schemas, rekreacinių sodybų panaudojimo reikalų. Vėliau Vilniuje arba Ignalinoje tarybos posėdžiai buvo rengiami kasmet.

Tapo įprasta kiekvieną kartą supažindinti tarybos narius su nacionalinio parko tvarkymo eiga, ministerijų, žinybų, ūkių atliktu darbu ar išsiskolinimui realizuojant parko tvarkymo darbų programą. Be to, stengiamasi aptarti detalesnius parko projektavimo darbus — miškotvarkos, žemėtvarkos ir kt. projektus, ju vykdymą. Tarybos nariai paraiškė originalių, geresnių siūlymų, i kuriuos atsižvelgta tikslinant šiuos projektus.

K. BALEVIČIUS
Tarybos pirmininkas

ai kurie tarybos nes

Kai kurie tarybos posėdžiai buvo skirti konkretiems klausimams bei projektams aptarti. Pavyzdžiu, posėdis Ignalinoje 1983 m., kurio dalyvialiai aplankė vietas, siūlomas įjungti į projektuojamus ekskursinius maršrutus miškininkystės bei žemės ūkio pasiekimams nacionalinio parko ūkiuose propaguoti. Eksperimentinio projektavimo, konstravimo ir technologijos biuro specialistai, projektavę miškininkystės maršrutą, susilaikė vertingų tarybos narių pasiūlymų dėl objekto, eksponatų grupavimo, ju išdėstyimo. Žemėtvarkos projektavimo instituto ruoštasis žemės ūkio maršrutas pripažintas gerokai koreguotinu, nes iki šiol neparuošti eksponuotini objektai. Panašiai anksčiau buvo aptarti miško parkų tvarkymo klausimai, projektiniai siūlymai.

Kad taryba būtų operatyvesnė, lankstesnė, 1978 m. ji suskaidyta į atskiras grupes: sudarytos darbo komisijos. Architektūrinės priežiūros komisijai pavesta vadovauti A. Gauliai, ūkinį priemonių priežiūros komisijai — drg. A. Vaitoniui, mokslinio darbo ir informacijos komisijai vadovauja drg. C. Kudaba.

Architektūrinės priežiūros komisija 1979 m. gegužės mėnesį aplankė nacionalinio parko teritorijoje esančias gyvenvietes, atskiras vietoves ir sudarė 33 rekomendacijų sąrašą. Parko direkcija, ūkiai rekomendacijas palaipsniui realizuoją: irengtas senovinės bitininkystės muziejus, suformuota Ledakalnio viršunė,

chitektai ir toliau aktyviai reiškiasi vadovaujant parko tvarkymo darbams.

Okinių priemonių priežiūros komisija ne kartą lankė parko ūkines zonas bei atskirus gamybinius objektus, paruošę pasiūlymus (pavyzdžiu, Ignalinos rajono vykdomojo komiteto sprendimą) dėl jų geresnio sutvarkymo, tvarkin-gesnės eksplatacijos.

Parko mokslinės techninės tarybos sudėtis po truputį kečiasi: iš tarybos veiklos pasitraukė keli narių ryšium su perejimu į kitą darbą, nesusijus su nacionaliniu parku, juos pakeitė kiti darbuotojai. Vis dėlto tarybos branduolyse išliko nepakitus. Jau dešimtus metus taryboje aktyviai reiškiasi Ričardas Darškus, Alfredas Gaulia, prof. Vytautas Gudelis, Karolis Jankevičius, prof. Česlovas Kudaba, Kestutis Kuzmynskas, doc. Vytautas Mačionis, Petras Savukynas, Jonas Sasnauskas, Juozas Stasinas, doc. Antanas Tauras, Alfonsas Svirinas, doc. Vladas Stauskas ir kt. Norisi jlems kuo nuoširdžiausia ačiū tarti ir tikėtis, jog ir toliau rūpintis nacionalinio parko tvarkymo reikalais. Dideli organizacinių darbų atliko Antanas Vaitonis, kuriam tyros vardu tariu padėkā.

Antraži Lietuvos TSR nacionalinio parko veiklos dešimtmetį taryba pasitinka naujais sumanymais, naujomis idėjomis. Tikėsimės, jog viskas, kas tarybos rekomenduota, taps tikrove.

Mūsų veterans

vitumais nacionaliniame parke.
Linkime veteranui geros darbingos nuotaikos, neblėstančio entuziazmo saugant ir gausinant mūsų miškų turtus.

A. KULBIS

Nuotraukoje: Stasys Židonis.

Atėjo karšta vasara

Pradedant birželiu, tūkstančiai svečių, ekskursantų ir poilsiautojų plūsteli pro visus parko vartus. Parko direkcijai iškyla svarbių uždaviniai: apsaugoti vertingiausius kraštovaizdžius, gamtinius draustinius, gamtos ir kultūros paminklus, išsaugoti bei gausinti retas ir šiat zonai būdingas floros bei faunos rūšis, sudaryti sąlygas pažintiniam turizmui, kuris propagojotų gamtos apsaugos idėjas. Nepaisant parko Čarbuotojų pastangų, praėjusią vasara vis dar buvo niokojama gamtinė aplinka. Šlaitų erozija pasireiškė planinių poilsiautojų (Puziniškyje) ir saviveiklinių keliauninkų (Šakarvos, Ginučių, Palūšės, Stučių) poilsivietėse. Ginučių ir Vaišniūnų poilsivietėse dėl nutrypimo labai pasikeitės augalijos botaninis sąstatas. Siekiant sumažinti šią žala, nainkinamos neperspektyvios ir netinkamos vietose esančios poilsivietės.

aišksteles, ir tik jose bus leidžiama statyti palapines. Tinkamai bus išdėstytos automašinų stovėjimo vietas. Savininkas mašiną galės laikyti prie savo palapinės, nes bendros stovėjimo aikšteliės nepateisino lūkesčių. Stovyklavietė šiemet praturtės pavésinė, virykle, persirengimo kabina pliaže, išplanavimo schema. Malkų atsargas apjuos tvora. Padidinsim laužaviečių skaičių. Ilgainiui bus pertvarkytos visas likusios poilsivietės. Taip rustatysime rekreantų talpumą parko teritorijoje. Liepos mėnesį ruošiama pakartoti 1978 m. atlikus rekreacijos tyrimus, bet, poilsiautojų sociologinę apklausa. Vasarą tirsime parko buferinės zonos galimybes ir parko rekreacinių digresijos padarinijus. Mums talkins VVU Gamtos fakulteto studentai. Parko buferinės zonos panaudojimas rekreacijai turėtų sumažinti musų stovyklaviečių apkrovimą.

Palūšės 1-oji saviveiklinių keliaunkų stovyklavietė taps pavyzdine. Joje įrengsim individualias palapinių stovėjimo

IDOMU ŽINOTI

DOMU ZINOTI
Žeimena — švariausia respublikos upė. Skaidruji vandenį ji siurbia iš nacionalinio parko ežerų, o šie — iš šaltinių ir upelių. Žeimenos pradžią pradžia randame už šiaurinės parko ribos. Tai Minčios upeliukas, siauras, bet gilus, greitas, bégantis į Utenio ir Utėnykščio ežerus, iš kurio išvingiuoja žymiai platesnis ir kitu vardu — Buka. Tai rami, tyliai Minčiagių rės upė. Ji paskęsta Baluoše, iš kurio šniokščiančiu upokšniu išsiveržia į Baluošyki, o iš

ten — į Sravinaitį. Iki santakos su Almaja — tai Sravės upelis, o Almaja išsilieja į Aseko ežerą. Iš seklaus Aseko plūsta plati ir baugianti juoda gelme Aseka į Linkmeną. Iš šio ežero driekiasi ilga protaka, vadinama Unksčia, ligi Asalnykščio. Toliau per Asalnų ir Lūšių duburius, per giliųjį Šakarvų ežera stipri srovė verčiasi po Šakarvos kaimo tiltu į Žeimeno ežerą. Nubėgusi apie 40 km, Žeimena prie Kaltanėnų miestelio pradeda tikrają savo vagą.

SVEIKATOS TAKAS

Žeimenos ežeras — vienas iðdomiausių ir vaizdingiausių nacionaliniame parke. Cia gauna pradžią Žeimenos upė. Ežerą supa išlakūs pušynai su kadagių ir eglių žaliomis piramidėmis. Gražios apylinkės ir patogus susisekimas trauktė traukia poilsiautojus ir turistus į Kaltanėnų girininkijos miškus. 1983 metais girininkijos darbuotojų jégomis palei Žeimenio kranta 79 ir 80 kvartaluose įrengėme pėsčiųjų trasą, kurią pavadinome „Sveikatos taku“. Jis turi paivairinti poilsiautojų laisvalaikį, suteikti kai kurių žinių apie mišką, atverti estetinius vaizdus į ežerą. Takas turėtų sumažinti miško paklotės ištrysipimą ir nauju, netiesėtu taku išvaikščiojimą. „Sveikatos takas“ vingiuoja daugiau negu kilometrą į jungia tris poilsiauvietes. Einant taku, galima ne tik grožėtis ežeru, miško medžiais, bet ir užsiminti kūno kultūra; čia rasime įrengimus gimnastikos pratimams tiek vaimams, tiek suaugusiems. Pavarusiam skirto suolai, nuo kurių atsiveria Žeimenio ežero saldų vaizdas. Lietui užėjus, galima rasti iðdomios konstrukcijos pavésinę su vidaus baldais. Prausimuisi ir maudymuisi skirtas naujas tiltelis į ežerą. Take rasime ne vieną agitacinių stendų su informacija apie elgesį gamtoje. Teko sukurti pačiam ir kreipintis į poilsiautojų:

„Gerbiamas poilsiautojau!

Poilsiauvietė įrengta visuomeniniai pagrindais. Etatinių darbuotojų neturime, todėl išvykdamis palikite ja tokią, kokią norite rasti kitą kartą.

Laužą kurkite tik įrengtoje laužavietėje. Nepalikite jo degančio.

Mašinų čia netepkite ir neplaukite.

Primename, kad tylą mėgsta ir Jūsų kaimynai, ir miško gyventojai.

Patikėkite, kad miško gėlė gražesnė auganči, negu nuskinta.

Neterškite miško popieriais, konservų skardinėmis. Jiems skirtos atskiro dėžės.

Nelaužykite medelių šakų, nedarykite paukščių lizdų, skruzdėlynų. Sioje poilsiauvietėje Jūs ne svečias, o šeimininkas.

Jei turite pasiūlymų, — pali-

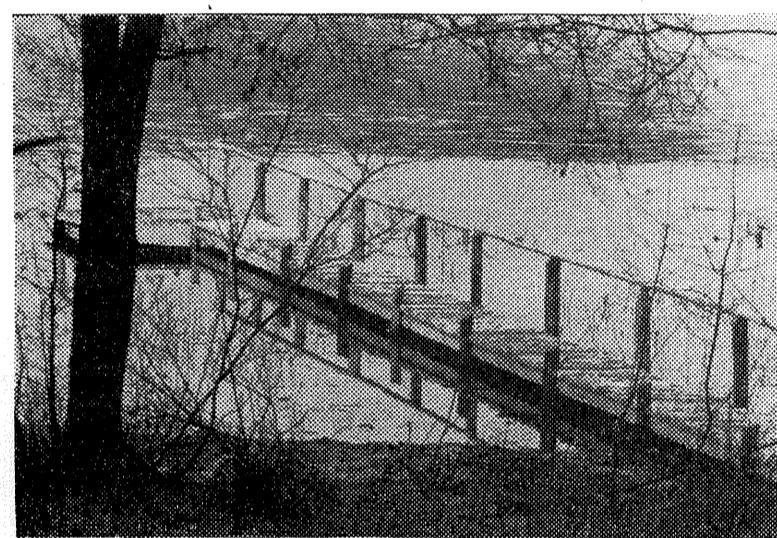
kite juos dėžutėje. Būsime už juos dėkingi.

Miškas — sveikatos šaltinis, maloni poilsio vieta, krašto puošmena. Neleiskite, kad jis būtų žalojamas.

Dėkojame už kulturingą elgesį.

V. IGAUNIS
Kaltanėnų girininkijos girininkas

Nuotraukose: einant „Sveikatos taku“.

Gamtos grožio, jos tobulo santykio su žmogaus ūkine veikla pavyzdys nacionaliniame parke — Ledakalnis. Tai viena iš Siliniškių gūbrio geomorfologinio draustinio vietu, nuo kurios atsiveria vaizdas į Giniūčių ežeryną; tai vieta, kur galima grožėtis tipišku Rytų Lietuvos peizažu su gausybe kalvų, miškų, ežerų, kur tarsi mozaika išryškėja dirbamos žemės plotai. Kalvos aukštis — 155 m virš jūros lygio. Ledakalnio šlaitai seniai ilga laiką buvo ariami ir dėl to

erosija, kalno šlaitai ir sankasas apsėti žole.

Ypač įspūdingai nuo Ledakalnio atrodo Siliniškių gūbrys, kuris ties Giniūčiais susiaurėja į aukštą stačiašlaitę keterą. Joje ryškiai išskiria keletas viršukalnių, kurių pavadinimai skamba kaip poema šio krašto žmonėms, jų praeciai: Giniūčių piliakalnis, Meškakalnis, Verpeto kalva.

Abipus keteros — gilūs slėniai su ežerais. Toliau gūbrys nusitęsia į rytus Salų, Puziniš-

rieduliu, aptinkamų paviršuje. Vietomis, ypač kur kalvagūbrys platesnis, kalvos pridengtos moreniniu priemolu.

Zvalgantis nuo Ledakalnio, norisi paminėti, jog šis akiratis bei jo gamtinis visuomeninis turinys yra ypatingas tuo, kad čia didžiausias žemės formų įvairumas. Cia sodriaujai persipina visos geografinės sferos: litosfera, biosfera, hidrosfera. Salia natūralaus ryškiai pasireiškia ir sukultūrinto peizažo elementai. Siame nedideliame plothe viskas tobuloje pusiausvyroje, todėl suprantama, kad šios apylinkės ir tapo nacionalinio parko širdimi ir pagrindiniu turistų bei gamtos mėgėjų traukos centru.

Peizažiniu ir pažintiniu požiūriu nuo Ledakalnio atsiveria vaizdas į daugelį įdomių objektų. Rytinėje pusėje kalno papédėje — vaizdas į Linkmeno ežerą su išsidiekusia Ažuolų giraitė, o už jos Asekas — vandens ir pelkių paukščių ežeras.

Pietų pusėje — Alksnas ir Alksnaitis. Ju pavadinimas kilę tikriausiai dėl vietinės liaudies pastabumo — visos šiu dvių ežerų pakrantės apaugsus vienos ir tos pačios rūšies medžiais — juoduoju alksniu. Vakarinėje ir šiaurvakarinėje dalyje tyviliuoja Ukojas, pats didžiausias ir giliausias šiose apylinkėse. Šiaurėje, geriau pasižvalgius, matyti Pakaso ežero mélis.

Kasmėt, lydimi Ignalinos kelionių ir ekskursijų biuro ekskursijų vadovu, nuo Ledakalnio žvalgosi 6—7 tūkstančiai ekskursantų. Susižavėjimo kupinomis akimis jie žvelgia į ežerą, kalvu kalvelių, miškų kraštą. Ne vienas nuostabos žodis čia išsprūsta mūsų svečiui, nors jis jau yra gérėjėsi. Juodaja jūra ar Kaukazo viršukalnėmis. Kokia graži téviškė! Besižvalgant nuo Ledakalnio, ekskursantai suprantą, kodėl būtent Ignalinos apylinkėse įkurtas Lietuvos TSR nacionalinis parkas.

E. LESKEVICIUS
Ignalinos kelionių ir ekskursijų biuro ekskursijų vadovas

Ledakalnis nuo Linkmenės ežero.

VAIŠNORIŠKĖS KAIMAS

Minčios ir Ažvinčių girių sandūroje, ant gražaus Bokos upės kranto išsidėstęsenovinis Vaišnoriškės kaimas. Jo išskirimą lėmė senovinė geografinė padėtis. Per Ažvinčių girią kadaise ējo senasis Tauragnų — Braslavavo vieškelis. Jis vedė į Tauragnų miestelio per Stučių, Seimatiškes, Daunorių kaimus, Ažvinčių dvaro girią į Laukstenius į Kazitiškio dvarrą. Pusiaukelėje tarp šiemis skirtinių dvareliams priklaušiusių Daunorių ir Kazitiškio gyvenviečių buvo pastatyta Vaišnoriškės smuklė. Jau 1765 m. dokumentuose yra duomenų apie šios smuklės egzistavimą. 1798 metais Vaišnoriškės smuklė buvo patalpos vežimams ir arkliams, pirkia su priemene ir kamara, taip pat virtuvė su krepšiu. Žinių, kad prie smuklės būtų buvusios kitos sodybos, dokumentuose nėra.

Tik 1830 metais Vaišnoriškės užregistruotos kaip atskiras administracinis vienetas — užsienis. Tuomet čia jau buvo išskirusi eigulio Jono Milašiaus 8 žmonių sudėtinė šeima, kuri ir davė pradžią tolesnei kaimo raidai. XIX amžiaus pabaigoje kaimė buvo keturios sodybos. 1902—1913 metais perstatyti beveik visos Vaišnoriškės kaimo pirkios ir tvartai.

Buvusios senosios Vaišnoriškės smuklės teritorijoje XIX amžiaus pabaigoje iki Pirmojo pasaulinio karo pa-

baigos gyveno žydų tautybės šeima. Ji nuomodavo aplinkinius ežerus žvejybai ir iš dailes vertesi žuvų bei miško prekyba. Medžius kirta ir rišo sielius prie Utėnės ežero. Sieliams plukdyti Bokos upėje buvo įrengta šliuzų sistema. Nakštūs sukaupus tame vandenį, dieną ji buvo paleidžiamas su sieliais žemyn. Jono Strazdo, gimusio 1884 metais, pasakojimu, iki Pirmojo pasaulinio karo per sezoną Buka praplukdydavo iki 500 sielių.

Siuo metu kaimė yra pankios sodybos. Tris sodybos yra gyvėnose 9 žmonės. Vieina sodyba (buvusi Jono Milašiaus-Zilėno) priklauso LTSR Mokslo akademijos Botanikos institutui, kur išskirusi mokslinei tyrimo stotis. Idomu, kad ši sodyba ir buvo ta, iš kurios išsivystė visas kaimas. Taip pat senoviniu stiliumi atkuriama ir antra sodyba — buvusi Silvestro Zilėno, kuri, mirus savininkui, ilgai stovėjo negyvenama.

Kadaise buvusios smuklės, vėliau lentpjūvės pastato žymiai jau nelikę. Toje vietoje dabar yra autobusų sustojimo vieta su nedidele pavėsinė — pastoge keleiviams.

1980 m. Paminklų konseruavimo instituto sudarytame Vaišnoriškės kaimo regeneracijos projekte numatyta restauruoti visą kaimą, atstatyti ir buvusią smuklę.

N. STANKEVICIENE
Architektė

Plaukia valtys vilnimis...

Jau 25 metai, kai turizmo bazių paslaugomis naudojasi tūkstančiai poilsiautojų iš pačių įvairiausiai Šalies vietovių. Traukia į ežeringajį Lietuvos kampeili — Ignaliną — labai didelį. Todėl prie bendro rūpesčio išlaikyti nacionalinio parko gamtą estetiniame lygyje prisideda ir bazės kolektyvas. Gegužės mėnesį surengėm seminarą ir mokomajį žygį instruktoriais, supažindinome juos su maršrutu ežerų, gamtos apsaugos ir meškeriųjimo taisyklėmis. Turistus supažindinsime su nacionalinio parko gamta, istorine praeitim, kultūros paminklais, darbo žmonių pasiekimais kolūkiniamame kaimē. Tikimės, kad nacionalinio parko darbuotojai paskaitys paskaitų apie gamtos vertibę, jų tausojamą, nes nuo inst-

ruktojų kompetentingumo daug priklauso turistų elgesys naikynės vietose ir visame žygyje.

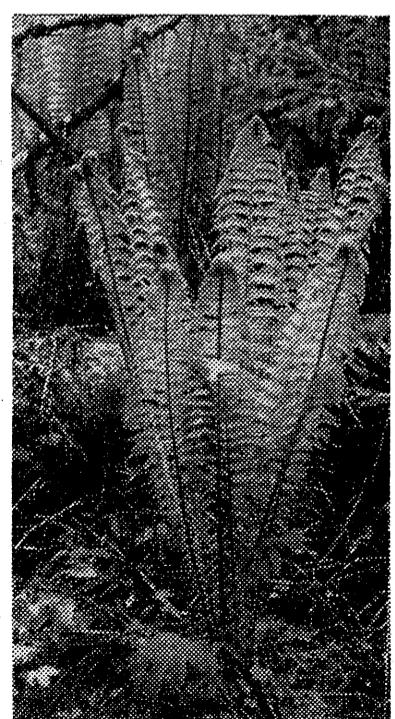
Per šių metų sezoną į turistines išvykas išvydėsime apie 6000 turistų. Todėl atnaujiname stovyklavietes, aprūpiname jas kuru, stengimės laiku išvalyti besiakupiančias šlušles. Stovyklavietėse prie Žeimenio, Dringio ir Almajų ežerų bus paskirti asmenys, kurie rūpintis stovyklaviečių tvarka, miško baldų priežiūra ir kt. Stengimės, kad žalia nacionalinio parko gamta būtų minimali, o turistai išsivežtų kuo šiltesnius prisiminimus apie mūsų svetingumą ir gamtos grožį.

A. UMBRAZIŪNAS
Turizmo bazės vyr. instruktorius

Retai matomi JONPAPARTIS

Tai vienas dekoratyviausių paparčių, vis dažniau auginančių gelynuose. Jo lapai išsidėstę ratu, kildami aukštyn, susijungia į metro aukščio taurę. Taurės viduje išauga kitokios paskirties lapai, brandinantys sporas. Jos lapuose išsilaido per žiemą, o išsiėja pavasarį. Jonpapartis megsta humusingą ir drėgną, bet lengvą dirvožemį. Auga ūksminingo upelį, ežerų pakrantėse. Tinkamose vietose sudaro didelės ir tankias bendrijas. Nacionaliame parke labai retas, surastas tik dviejose vietose. Lietuvoje tai apyretė paparčių rūšis, saugoma kaip trečios grupės augalas. Ar jonpapartis žyd? Liaudies sakmėse neretai randame laimę nešanti paparčio žiedą. Bet jis surasti teks ne visada. Tinkaminių nakštūs sužiba paparčio žiedas. Jo ieškoti reikia vidurakštū, kai žolynų rasoje gali jausti bundančią aušrą. Žmogui, sugebantiam suvokti trumpiausios nakties prasmę, laimingasis paparčio žiedas negali nesuberti...

B. SABLEVICIUS

Rinko ir spaudė Utėnės spaustuvės Ignalinos filialas. 1984. Užsak. Nr. 467—50.